

ראית את הספר הזה?

"ספריית הספרים האבודים": המבצע הגדול ביותר לאיתור ספרי

יהודים שבזזו הנאצים יוצא לדרך

לראשונה, פרויקט בינלאומי מזמין את הציבור הרחב לסייע באיתור ספרים שאבדו. הספרים שייכים לספריית בית הספר הגבוה למדעי היהדות בברלין – מהספריות היהודיות החשובות בעולם לפני מלחמת העולם השנייה. רבבות מכותרי הספרייה נבזזו בתקופת השואה והתפזרו לאחר מכן ברחבי העולם. הספרים שיימצאו יספרו פרק חשוב בתולדות יהדות גרמניה, ותרומתם למחקר, לתרבות ולזיכרון כל תשוער. מדובר במבצע הגדול ביותר מסוגו, והראשון שחוצה גבולות ופתוח לעולם כולו.

הפרויקט הוא פרי יוזמה של מכון ליאו בק ירושלים ומקבילו בלונדון. הוא מתקיים בשיתוף אגודת הידידים של מכון ליאו בק בגרמניה ובמימון הקרן הגרמנית לזיכרון, אחריות ועתיד (EVZ), הנתמכת על-ידי משרד האוצר הגרמני.

בית הספר הגבוה למדעי היהדות בברלין – שכוונה בקיצור Hochschule – נוסד ב-1872 והיה אחד מבתי המדרש המובילים לרבנים בגרמניה. ברבות השנים הפך המוסד למרכז תוסס עבור ענקי רוח כדוגמת המזרחנים מוריץ אברהם לוי ויליוס פירסט, כמו גם אברהם גייגר, מהאבות המייסדים של היהדות הרפורמית. הרב ד"ר ליאו בק למד בו בצעירותו ואף לימד בו שנים רבות עד לסגירתו הכפויה.

הספרייה היתה לבו הפועם של ה-Hochschule, עם אוסף מפואר של מעל 60 אלף כותרים. בשנת 1942 סגרו הנאצים את הספרייה. הם החרמו את ספריה במסגרת נסיונם להשתלט על ספרי מקור מאוספים יהודיים במטרה לשכתב בעזרתם את ההיסטוריה היהודית. חלק מספרים אלו עלו באש המלחמה וחלקם התפזרו בספריות שונות ברחבי העולם.

עד כה, אותרו כ-5,000 ספרים וכתבי עת מהספרייה. מרביתם נמצאו בפראג ואחרים בלונדון, ברלין, היידלברג, פרנקפורט, לוס אנג'לס וירושלים. לאורך השנים, הופקדו היסטוריונים ומידענים על איתור הספרים, אלא שמאמציהם היו מוגבלים. כעת, לראשונה, מציע הפרויקט לשתף את הציבור הרחב באמצעות אתר אינטרנט ייעודי. כל פיסת מידע שתאומת במכון ליאו בק ירושלים תועלה למפה מקוונת שתתעדכן בזמן אמת, כדי לקדם את מבצע החיפושים.

ספריית "הספרים האבודים" היא תערוכה מקוונת, הכוללת מפה עם מידע על ל הספרים המפוזרים, נתונים על מספר הספרים הקיימים, רקע על ספריית בית הספר הגבוה ליהדות, על ביזת הספרים הנאצית וכן על ניסיונות האיתור וההצלחה של הספרים במהלך המלחמה ואחריה. התערוכה תוצג בארבע שפות (עברית, אנגלית, גרמנית וצ'כית). התערוכה המקוונת תלווה במיצבים פיזיים משוטטים, שישוטטו לאורך 2023 ו-2024 בערים שונות שבהן נמצאו עד כה ספרי ספרייה: בישראל, באירופה ובארה"ב.

ההיסטוריה עדיין לא נכתבה

לספרים האבודים קורות חיים מרתקים. הם מתייחדים במסע המרתק שעברו לאורך השנים מהספריה בברלין ועד למקום מושבם הנוכחי. אחת הדוגמאות שתוצג בתערוכה היא סגירת המעגל של הספר "מבוא לשפה העברית" מאת ליאו מטמן. הספר, שראה אור בגרמנית בירושלים ב-1908, נתרם לספריה בית הספר הגבוה למדעי היהדות בברלין בידי המחבר ונבזז. הוא אותר לאחר המלחמה והועבר לספרייה הלאומית בירושלים, שבשנות ה-70 מסרה אותו לארכיון מכון ליאו בק ירושלים, בו הוא שמור עד היום.

"המכון הגבוה למדעי היהדות היה אחד המוסדות המשמעותיים ביותר ביהדות גרמניה הליברלית בתקופה שבין שתי מלחמות עולם", אומר פרופ' דויד רכטר, יו"ר מכון ליאו בק לונדון. "התערוכה תסייע לנו להמחיש את הרבגוניות של החברה היהודית בגרמניה לפני השואה".

לדברי ד"ר אירנה אווה-בן-דוד, מנכ"לית מכון ליאו בק ירושלים, "הבחירה לשתף את הציבור באמצעים דיגיטליים נועדה לעורר בקהל צעיר סקרנות בנוגע למוסד חינוכי תוסס שהחריבו הנאצים. אנו מקווים שצעירים רבים מכל העולם יהיו מעורבים באיתור הספרים האבודים בספריות, בחנויות לספרים משומשים, באוספים פרטיים ובארכיונים". מקרן EVZ נמסר: "אנו רואים במיזם תרומה חיונית להעלאת המודעות לעוולות הנאצים בתחום החינוך".

אנו מזמינים אתכם/ להמשיך ולחקור את "ספריית הספרים האבודים" בכתובת:

www.libraryoflostbooks.com

פרטי התקשרות:

רן ירון (דובר מכון ליאו בק ירושלים)

ranyaron79@gmail.com, +972-54-668-0857

ד"ר אירנה אווה-בן-דוד (מנהלת מכון ליאו בק ירושלים)

irene.abd@leobaeck.org, +972-54-6684475

קינגה ס. בלוך (סגנית מנהל מכון ליאו בק לונדון)

k.bloch@leobaeck.co.uk

ההיסטוריה עדיין לא נכתבה